

8. Impact of sanctions on the Russian economy. *Consilium*. 2023. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/impact-sanctions-russian-economy/>

9. Lavrov Names Sanctions Relief and Return of Frozen Assets as Preconditions for Ukraine Ceasefire. *The Moscow Times*. 2025. URL: <https://www.themoscowtimes.com/2025/07/07/lavrov-names-sanctions-relief-and-return-of-frozen-assets-as-preconditions-for-ukraine-ceasefire-a89710>

10. Susini C. Diplomatic and Mediation Efforts in Russia-Ukraine Conflict. *Trends Research & Advisory*. 2025. URL: https://trendsresearch.org/insight/diplomatic-and-mediation-efforts-in-russia-ukraine-conflict/#_ftnref6

Михайлик Ілля

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ОБСЄ ЯК МЕДІАТОРА У КОНФЛІКТАХ (НА ПРИКЛАДІ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ)

Ключові слова: ОБСЄ, медіація, російсько-українська війна, Тристороння контактна група, Спеціальна моніторингова місія, Україна, РФ.

Keywords: OSCE, mediation, Russian-Ukrainian war, Trilateral Contact Group, Special Monitoring Mission, Ukraine, Russian Federation.

Оцінка потенціалу Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) як медіатора у врегулюванні російсько-української війни потребує комплексного аналізу її інституційної природи, що базується на унікальному «гельсінському проєкті» 1975 р. [2]. Створена як продукт епохи «розрядки», ОБСЄ заклала фундамент інклюзивної безпеки через діалог та повагу до суверенітету, проте конфлікт між двома державами-членами став екзистенційним викликом для цієї моделі [12]. На відміну від держав чи недержавних акторів, потенціал ОБСЄ як медіатора визначається специфічними критеріями: легітимністю, нейтральністю, рівнем політичного впливу та здатністю формувати спільну платформу інтересів [10].

Першим критерієм оцінки є легітимність медіатора та визнання його нейтральності сторонами конфлікту. Для України членство в ОБСЄ з 1992 р. стало актом легітимації її суверенного статусу після розпаду СРСР [13]. Україна розглядала організацію як ключову європейську структуру, що визнала її незалежність. Натомість Російська Федерація протягом понад десятиліття розглядала її радше як інструмент західного впливу, що заздальгідь обмежувало маневреність медіатора [14]. Це різне цілепокладання сторін заважало ОБСЄ бути нейтральним арбітром: одна сторона апелювала до норм організації, а інша намагалася ці норми ігнорувати [5].

Другим критерієм оцінки є здатність ОБСЄ слугувати платформою для узгодження протилежних інтересів через формування нормативної рамки врегулювання. Такою рамкою стали Мінські домовленості, що стали результатом переговорів лідерів країн «Нормандської четвірки» [1], у той час як Тристороння контактна група (ТКГ) за участі України, РФ та ОБСЄ працювала безпосередньо

над їх імплементацією [13]. Процес медіації пройшов шлях від Мінського протоколу та Меморандуму (вересень 2014 р.) до «Комплексу заходів з виконання Мінських угод» (лютий 2015 р.) [3; 4; 6]. Мінськ-2 містив 13 критичних пунктів, включаючи припинення вогню та відведення озброєнь під моніторингом ОБСЄ [3]. Важливим аспектом стало те, що завдяки Резолюції РБ ООН № 2202 (2015) ці домовленості стали частиною міжнародного права [7]. Спробою розв'язати суперечності щодо послідовності безпекових та політичних кроків стала «формула Штайнмаєра», проте відсутність засобів примусу виявила обмеженість медіатора [5].

Третім критерієм оцінки є статус та вразливість інструментів підтримки медіації. Потенціал Спеціальної моніторингової місії (СММ) був обмежений її неозброєним, поліцейським статусом [11; 14]. Це робило спостерігачів об'єктами провокацій, а необхідність вести переговори для звільнення викрадених співробітників призводила до фактичної легітимізації представників самопроголошених республік у переговорному процесі [14]. Водночас прагнення до «нейтральності» у звітах СММ часто заважало чіткій ідентифікації агресора, що девальвувало роль ОБСЄ як гаранта міжнародного права [14].

Досвід ОБСЄ та реалізація Мінських угод доводять, що під час вибору медіатора ключовим є не лише його формальна нейтральність, а й наявність механізмів впливу (power) та верифікації [12]. Унікальність цієї медіації полягала у спробі поєднати широку політичну рамку із постійним технічним моніторингом в умовах паралічу глобальної системи безпеки [8]. Хоча ОБСЄ не змогла запобігти вторгненню 2022 р., невдача Мінського процесу вчить, що медіатор без засобів примусу стає заручником консенсусу [5; 12]. Для майбутніх конфліктів критерієм вибору має бути здатність медіатора не лише фасилітувати діалог, а й захищати міжнародне право, навіть якщо це вимагає відходу від абсолютної нейтральності на користь справедливості [9].

Джерела та література

1. Декларація лідерів країн «Нормандської четвірки». *Міністерство закордонних справ України*. 12 лютого 2015 р. URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/imported_content/5df27cf6062d5.doc
2. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі: Акт Орг. Об'єдн. Націй від 01.08.1975. *Рада: офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055#Text
3. Комплекс заходів з виконання Мінських угод. *OSCE*. 12 лютого 2015 р. URL: <https://www.osce.org/cio/140156>
4. Меморандум про виконання положень Протоколу за результатами консультацій Тресторонньої контактної групи стосовно кроків, спрямованих на імплементацію Мирного плану Президента України П. Порошенка та ініціатив Президента Росії В. Путіна. *OSCE*. 19 вересня 2014 р. URL: <https://www.osce.org/home/123806>
5. Повернення до дипломатії: Заключна доповідь і рекомендації Групи Мудреців з питань європейської безпеки як спільного проєкту. *OSCE*. 2015 р. URL: <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/e/6/265421.pdf>

6. Протокол за результатами консультацій Тристоронньої контактної групи щодо спільних кроків, спрямованих на імплементацію Мирного плану Президента України П. Порошенка та ініціатив Президента Росії В. Путіна. *Міністерство закордонних справ України*. 5 вересня 2014 р. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/news/27596-protocol-on-the-results-of-consultations-of-the-trilateral-contact-group-minsk-05092014>
7. Резолюція Ради Безпеки ООН № 2202. 17 лютого 2015 р. *Digital Library*. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/787968>
8. Diva-portal: Research on OSCE role in conflict. *Diva-Portal*. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1679940/FULLTEXT01.pdf>
9. In Vienna, OSCE parliamentarians demand end to Russia's war on Ukraine as invasion anniversary nears. *OSCE PA Home*. 2026. URL: <https://www.oscepa.org/en/news-a-media/press-releases/2026/in-vienna-osce-parliamentarians-demand-end-to-russias-war-on-ukraine-as-invasion-anniversary-nears>.
10. Mediation and Dialogue Facilitation in the OSCE: Operational Guide. *OSCE*. URL: <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/b/0/126646.pdf>
11. OSCE Permanent Council Decision № 1117: Deployment of an OSCE SMM to Ukraine. *OSCE*. 21 March 2014. URL: <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/a/3/125575.pdf>
12. Preserving the OSCE in a Time of War: International Crisis Group. URL: <https://www.crisisgroup.org/cmt/europe-central-asia/ukraine/preserving-osce-time-war>
13. Role of the OSCE in the settlement of the Russian-Ukrainian conflict: MFA of Ukraine. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://vienna.mfa.gov.ua/en/osce/5043-osce-role>
14. Tanner F. Between Diplomacy and War: The Limits of OSCE Mediation in Ukraine in the Run-up 2022. Geneva, 2022. URL: <https://repository.graduateinstitute.ch/record/320875?v=pdf>

Мельник Ольга

Донецький національний університет імені Василя Стуса

UKRAINE FACILITY В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: СПАДКОЄМНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЇ ПЛАНУ МАРШАЛЛА

Ключові слова: План Маршалла, Ukraine Facility, європейська інтеграція, повоєнна реконструкція, кондиційність, модернізація.

Keywords: Marshall Plan, Ukraine Facility, European integration, post-war reconstruction, conditionality, modernization.

Проблема повоєнної реконструкції держав традиційно посідає центральне місце в економічній науці та міжнародних відносинах. План Маршалла, викладений Джорджем Маршаллом у промові в Гарвардському університеті 5 червня 1947 р., після закінчення Другої світової війни, став символом допомоги США Європі для запобігання економічному колапсу та поширенню комунізму [5; 6].